

Emmanuel Carrère

Escriptor

A 'Ioga' (Anagrama, 2021) Emmanuel Carrère explica la seva pitjor crisi personal, que va acabar en un hospital psiquiàtric, després de marcar-se com a objectiu escriure sobre la seva relació amb la meditació. És un dels llibres més impactants de la temporada, que ha fet furor a França

“La meua vida va anar de la pau a l'abisme”

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

¿Ioga ha sigut el llibre que li ha costat més escriure? No només el separen sis anys de l'anterior, *El Regne*, sinó que el material que hi trobem és molt íntim i delicat. Diria que no. *L'adversari* [1999] em va costar més. I també *Una novel·la russa* [2007]. Aquesta última per un motiu similar a *Ioga*: les dues obres són molt autobiogràfiques, i les dues han nascut en moments caòtics de la meua vida. De fet, diria que els únics llibres autobiogràfics de debò que he fet són *Una novel·la russa* i *Ioga*. En altres llibres hi surto com a narrador o fins i tot com a protagonista, però no amb el paper central que tinc aquí. La crisi personal, això és el que els fa llibres delicats.

Quan es rellegeix, ¿creu que ha sigut molt dur amb vostè mateix?

Sí i no. Quan es fa un llibre autobiogràfic hi ha dos grans perills: glorificar-se o denigrar-se en excés. La lloança és tan dolenta com la crítica extrema. Al llibre parlo d'assumptes que no em deixen en gaire bona situació, però li poden passar a qualsevol. Són coses humanes. Abordo el fracàs, però intento sortir-me'n. Explico aquest procés. El que importava era el moviment cap al canvi, la transformació.

L'última vegada que va venir a Barcelona va ser el 2017. Hi presentava el recull d'articles *Convieni tenir un sitio adonde ir* (Anagrama).

Ara sabem que era un moment molt complicat. Uns mesos abans havia estat en un hospital psiquiàtric, rebent l'impacte dels electroxocs. Aquell dia va dir que no tenia cap projecte literari al cap. El to va ser angoixant.

Vaig parlar amb sinceritat. El 2015 se'm va acabar un període que havia sigut harmoniós i fecund. Des de llavors vaig viure amb inquietud. Volia escriure sobre les virtuts de la meditació, però he acabat explicant la meua caiguda en l'abisme. El 2017 encara no ho sabia, tot això, vivia en aquest caos... Però, al final, passar per totes aquestes experiències ha fet possible el llibre. Escriure és una manera de demostrar-nos que no es perd tot. En aquest sentit, les victòries són tan importants com les derrotes.

La voluntat d'aparèixer dins dels textos va arrencar amb *L'adversari*. A la seva obra hi ha dues meitats, la que queda abans –més novel·lística– i la de després, més pròxima a l'autoficció i el reportatge. Per què deia, recentment, que està tip de l'autobiografia, quan acaba de publicar un llibre tan autobiogràfic com *Ioga*?

Com a lector adoro les autobiografies, però com a autor n'estic una mica cansat. Estic convençut que el pròxim llibre que faré no serà sobre mi. Potser més endavant hi tornaré. L'últim llibre realment autobiogrà-

“**MAI NO
ESCRIC
RES
SOBRE
CAP COSA
QUE NO LI
PODRIA
DIR A LA
CARA A
ALGÚ**”

fic que vaig escriure abans de *Ioga* és *Una novel·la russa*: han passat tretze anys entre un i l'altre.

**Alguns dels seus amics i coneguts han acabat sortint als llibres. És perillós...
Per què ho diu?**

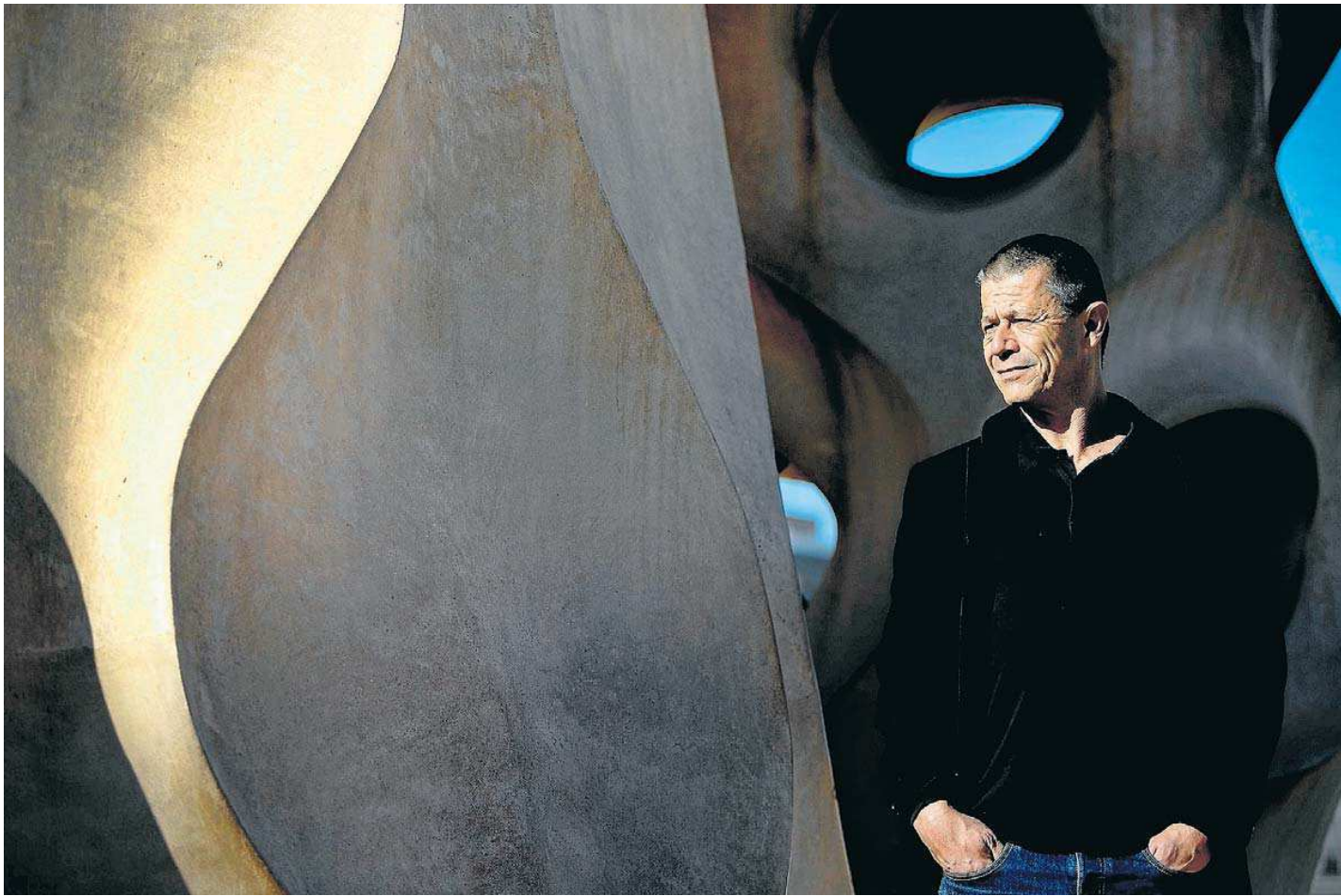
Perquè n'explica coses íntimes. De les relacions que hi ha tingut, de l'entorn més pròxim. Quin és el límit, en les històries que es proposa explicar?

Quan parlo de mi mateix, explico el que vull, encara que pugui semblar exhibicionista o vanitós. El que és més delicat és parlar dels altres. Aquí és on cal vigilar. Intento anar amb compte, ara mateix.

¿Durant el procés d'escriptura els té en compte, aquests límits?

És difícil contestar aquesta pregunta... No tinc la impressió d'escriure el que em ve de gust i que sigui després que em censuro. En relació amb aquest tema hi ha una regla, que no sempre he seguit, però que intento respectar: mai no escric res sobre cap cosa que no li podria dir cara a cara a algú.

Una de les paradoxes de *Ioga* és que escriu un llibre en primera persona i autobiogràfic sobre algú que pretén allunyar-se del seu ego. Té raó. Podem dir que és un moviment contradictori: per allunyar-me

PERE TORDERA

de l'ego acabo sent egocèntric. O vice-versa. Però la vida és, en si mateixa, contradictòria, i assumir aquestes contradiccions és la nostra manera de ser al món. Els autors treballem amb el nostre ego, però també és positiu intentar alliberar-nos-en una mica. Hi ha una frase de Lenin que m'agrada molt que diu: "Cal treballar amb els materials existents". En el meu cas, escric sobre l'home egocèntric, inquiet i fragmentari que soc. Vull treure'n alguna cosa menys caòtica i desordenada, del que soc dia a dia.

La meditació pot haver sigut un dels camins cap a la llum en la seva vida. *Ioga*, però, dedica moltes pàgines també a les ombres, i en aquest sentit la més important –la més personal– té a veure amb un quadre de Raoul Dufy que relaciona amb la seva estada a l'hospital psiquiàtric de Sainte-Anne.

Vaig passar-hi una llarga temporada, a Sainte-Anne, hospitalitzat. El diagnòstic era, tècnicament, depressió melancòlica, però sota aquesta paraula s'hi amaga una altra cosa més profunda i dura. La meua vida va anar de la pau a l'abisme: de tot el que trobava en la meditació a l'abisme de la depressió. Aquests mesos van ser molt confusos, però hi ha una imatge que els representa i condensa, i és la d'aquesta marina d'una exposició de Raoul Dufy que veia en una sala del psiquiàtric on vaig passar molt de temps.

El contrast entre aquell quadre agradable i el que vostè patia és molt gran.

El quadre és bonic, agradable i aparentment plàcid –no té la voluntat del Bosch o d'*El crit* de Munch–, però per a mi, en canvi, és la síntesi de l'horror. Totes les amenaces i terrors de la meua vida estan continguts en aquella marina de Dufy. Sé que costa d'explicar i que et creguin... Jo ho he intentat. És la meua veritat, és tal com ho sento jo.

No és l'única ombra que apareix al llibre. Una crisi familiar va desembocar en la seva depressió. ¿Com el va afectar la prohibició de mencionar la seva ex un cop el llibre ja estava escrit?

Aquella prohibició em va sorprendre. No me l'esperava de cap de les maneres. Tot i així, la vaig respectar, encara que la crisi conjugal, tal com l'havia descrit, no era ni de bon tros feridora o ofensiva. Ella em va exigir que l'eliminés, i és per això que al llibre hi falta alguna cosa. Penso que l'absència del divorci a *Ioga* és una manera prou justa de descriure el final d'un amor. Potser em convé veure-ho així. En tot cas, ho penso.

Quin paper ha jugat l'amor en aquest renaixement personal?

Un paper important [riu]. Sí, sens dubte. Ara mateix torno a estar enamorat.

“**TOTES LES AMENACES I TERRORS DE LA MEUA VIDA SÓN EN UN QUADRE DE DUFY**”

Un altre forat de *Ioga* és el de l'atemptat contra *Charlie Hebdo* del 7 de gener del 2015. Mentre això passava –hi moria, entre d'altres, un amic seu, l'economista i periodista Bernard Maris– vostè era enmig d'un retir de ioga vipassana. Va tenir notícia de la tragèdia dies després...

El centenar de persones que passàvem aquells dies al retir vipassana vam ser les úniques en tot França que no vam tenir notícia dels atemptats. Ho recordo amb preocupació i horror. D'alguna manera em fa qüestionar l'objectiu d'aquella pràctica meditativa: perd legitimitat. Podem preguntar-nos si hauria canviat res, si ho haguéssim sabut, i la resposta és que no. Al mateix temps, tot un país es va paraitzar per aquells fets terribles i nosaltres no n'estàvem al corrent, des de l'organització van creure que no havia de ser així fins que va ser inexorablement explicar-ho.

Un altre eix important del llibre és el de la crisi dels refugiats. Hi recorda que va passar uns mesos a l'illa de Leros fent tallers literaris per ajudar alguns dels nois que havien arribat de països com el Pakistan o Turquia. Les històries de l'Atiq o el Hassan són tan traumàtiques com la que acaba explicant l'Erica, una de les professores, que va ser molt amiga seva.

Penso que es pot parlar d'un trauma compartit entre tots. Els joves

com l'Atiq o el Hassan que emprenen un viatge tan perillós com el que els ha de portar fins a Europa han quedat marcats per històries terribles de supervivència. Tendim a respectar-les molt, aquestes experiències. A partir del que escric sobre l'Erica o de mi mateix vull explicar que la gent que es dedica a tasques humanitàries d'alguna manera han fracassat en la vida prèviament, i per això són allà. No ho dic amb voluntat de crítica, al contrari. En comptes d'invertir l'energia que invertiries en mantenir tot el que et va bé a la vida, l'entregues de manera altruista. Les persones que es dediquen a ajudar els altres en realitat també s'ajuden elles mateixes.

En quin projecte treballa, ara? Molts dels seus lectors pensaven que escriuria una segona part de *L'adversari* quan Jean-Claude Romand, que va assassinar la dona, els fills i els pares, sortís de la presó. Això va passar fa un any i mig, però no s'han tornat a veure.

He començat un nou projecte, però encara no en puc dir res. Si quan en Jean-Claude va sortir de la presó m'hagués demanat de veure'ns o m'hagués escrit, no li hauria dit que no. Podria haver fet alguna cosa, sí. Però Romand, que ara s'ha retirat en un monestir, té dret al silenci. Ha pagat pels seus crims i, si no vol dir res més, l'hem de respectar. ♦